

RENÉ GUÉNON

VLÁDA
KVANTITY

A ZNAMENIA
ČASOV

EUROPA

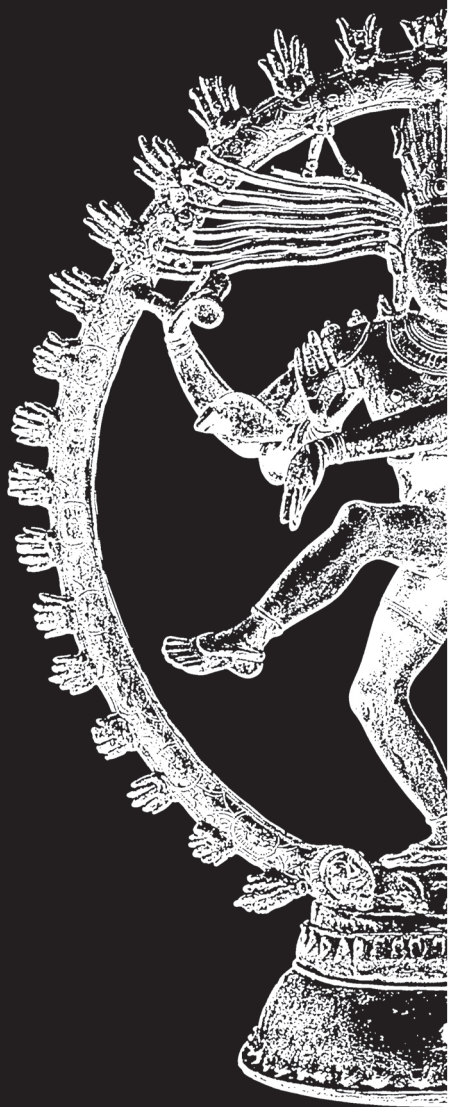
RENÉ
GUÉNON

Publikáciu z verejných zdrojov
podporil Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Tento preklad vznikol
s podporou Literárneho fondu.

René Guénon *Vláda kvantity a znamenia časov*

Preklad © Andrej Záthurecký 2022

Návrh prebalu a grafická úprava © Martin Vrabec 2022 **bee&honey**

Sadzba © Milan Beladič (www.beeandhoney.sk) 2022

Ako tretí zväzok edície Sophia Perennis

vydalo © Vydavateľstvo Európa, s.r.o. 2022

Prvé slovenské vydanie

ISBN 978-80-8237-003-7

VLÁDA
KVANTITY
A ZNAMENIA
ČASOV

Zväzok 3

Obsah

Predhovor	7
I. Kvalita a kvantita	16
II. „Materia signata quantitate“	20
III. Miera a Prejav	26
IV. Priestorová kvantita a priestor nadaný kvalitou	34
V. Kvalitatívne určenia času	40
VI. Princíp individuácie	46
VII. Uniformita kontra jednota	50
VIII. Niekdajšie remeslá a moderný priemysel	55
IX. Dvojaký význam anonymnosti	61
X. Ilúzia štatistiky	66
XI. Jednota a jednoduchosť	71
XII. Nenávisť k tajomstvu	77
XIII. Postuláty racionalizmu	82
XIV. Mechanicizmus a materializmus	87
XV. Ilúzia „normálneho života“	91
XVI. Úpadok peňazí	96
XVII. Solidifikácia sveta	100
XVIII. Vedecká mytológia a popularizácia	105
XIX. Obmedzenia histórie a geografie	112
XX. Prechod od gule ku kocke	119
XXI. Kain a Ábel	125
XXII. Význam metalurgie	131
XXIII. Čas premenený na priestor	137
XXIV. Na ceste k rozpusteniu	142
XXV. Trhliny vo <i>Veľkom múre</i>	148
XXVI. Šamanizmus a čarodejníctvo	152

XXVII. Psychické rezíduá	158
XXVIII. Etapy protitradičného pôsobenia	163
XXIX. Scestie a rozvrat	167
XXX. Prevrátenie symbolov	171
XXXI. Tradícia a tradicionalizmus	176
XXXII. Neospiritualizmus	182
XXXIII. Súčasný intuicionizmus	186
XXXIV. Škody spôsobené psychoanalýzou	192
XXXV. Zamieňanie psychického a duchovného	198
XXXVI. Pseudoiniciácia	203
XXXVII. Podvodné „proroctvá“	212
XXXVIII. Od protitradície ku kontratradícii	218
XXXIX. Veľká paródia alebo spiritualita naruby	223
XL. Koniec jedného sveta	229

Dodatok A

René Guénon

<i>Námarúpa</i>	233
-----------------------	-----

Dodatok B

Jean Borella

René Guénon: základné body	238
----------------------------------	-----

Dodatok C

Jean Borella

Ku knihe <i>Kríza moderného sveta</i>	261
---	-----

Predhovor

Odkedy sme napísali knihu *Kríza moderného sveta*,¹ udalosti až príliš bezvýhradne a najmä neuveriteľne rýchlo potvrdili všetky názory, ktoré sme na danú tému vyjadrili, hoci sme sa ňou zaoberali bez akéhokoľvek záujmu o bezprostrednú aktuálnosť a tiež celkom bez zámeru prázdne a neplodne kritizovať. Je jasné, že úvahy tohto druhu majú pre nás len tú hodnotu, že sú uplatnením princípov na určité konkrétne okolnosti. Podotknime ešte, že ak sa tí, čo najsprávnejšie vyhodnotili chyby a nedostatky vlastné mentalite našej doby, väčšinou pridržali celkom negatívneho postoja alebo ponúkali načisto bezcenné prostriedky, neschopné zastaviť rastúci neporiadok vo všetkých oblastiach, bolo to tak preto, lebo im chýbalo skutočné poznanie princípov. Platí to rovnako aj o tých, ktorí zanovito zotrávajú pri obdive voči údajnému „pokroku“² a oddávajú sa ilúziám o tom, k akému skvelému završeniu dospeje.

Napokon, aj na čisto nezaujatej a teoretickej úrovni nestačí odhaliť chyby a poukázať na ich ozajstnú povahu. Nech je to hocako užitočné, ešte zaujímavejšie a poučnejšie je vysvetliť ich, čiže pokúšať sa zistiť, ako a prečo k nim došlo, lebo všetko, čo nejakým spôsobom jestvuje, dokonca aj chyba, má svoj dôvod, a nakoniec aj samotný neporiadok musí nájsť svoje miesto uprostred prvkov celkového poriadku. Takže hoci je moderný svet sám osebe anomáliou, ba dokonca akousi ohavnosťou, o nič menej neplatí, že ak ho umiestnime do rámca historického cyklu, ktorého je súčasťou, presne zodpovedá podmienkam určitej fázy tohto cyklu, fázy, ktorú hinduistická tradícia

-
- 1 Franc. *La crise du monde moderne*. Táto najznámejšia Guénonova kniha vyšla v roku 1927, čiže osemnásť rokov pred vyjdením knihy *Vláda kvantity a znamenia časov* (1945). Kniha je dostupná v českom preklade: *Kríza moderného sveta*, preklad Klára Khaouajová, Herrmann&synové, Praha 2002. (Pozn. prekl.)
 - 2 Vzhľadom na odlišnosť pri pravidlách používania úvodzoviek vo francúzštine a v slovenčine nahradzujeme na mnohých miestach Guénonove úvodzovky kurzívou, inde ich vynechávame bez nahradenia, prípadne píšeme úvodzovky tam, kde ich Guénon nepoužil. Takisto na niektorých miestach píšeme veľké začiatkové písmeno tam, kde Guénon používal malé, resp. kde v písaní veľkého začiatkového písmena nie je celkom dôsledný. Týka sa to predovšetkým výrazu „Prejav“ ako označenia pre univerzálny súhrn všetkého prejaveneho a určitých spojení typu univerzálny, cyklický, kozmický, bezformový, jemnohmotný, fyzický Prejav a podobne. Takisto píšeme veľké začiatkové písmená v spojeniach „univerzálna Existencia“ a „univerzálna Možnosť“, ktoré majú blízko k spojeniu „univerzálny Prejav“. (Pozn. prekl.)

označuje ako hraničné obdobie *Kali jugy*.³ Práve tieto podmienky, vyplývajúce zo samotného behu cyklického Prejavu,⁴ určili typické vlastnosti tohto sveta a v tomto zmysle sa dá povedať, že súčasná doba nemohla byť iná, než aká v skutočnosti je. Platí však, že nato, aby sme neporiadok videli ako súčasť poriadku, alebo aby sme mohli chybu zredukovať na čiastkový a prekrútený pohľad na určitú pravdu, musíme sa pozdvihnúť nad úroveň kontingentnosti,⁵ kam tento neporiadok a chyba patria. Takisto nato, aby sme dokázali pochopiť skutočný význam moderného sveta v súlade s cyklickými zákonitosťami riadiacimi vývin súčasného pozemského ľudstva, treba byť celkom oslobodený od mentality, ktorá je mu vlastná, a nebyť ňou na nijakom stupni zasiahnutý. Je to dokonca tým jasnejšie, že táto mentalita nevyhnutne a takpovediac na základe svojej definície predpokladá úplnú nezalost' zákonitostí, o ktoré tu ide, ako aj všetkých ďalších právd, ktoré – súc viac či menej priamo odvodené od transcendentných princípov – sú hlbokou súčasťou onoho tradičného poznania; všetky v pravom zmysle slova moderné koncepcie sú prostým a jednoduchým popretím – či už vedomým, alebo nevedomým – tohto poznania.

Už dávnejšie sme sa rozhodli, že na *Krízu moderného sveta* nadviažeme knihou v prísnom zmysle slova *doktrinálneho* charakteru. Rozhodli sme sa tak práve preto, aby sme poukázali na niekoľko aspektov tohto objasnenia súčasnej doby v súlade s tradičným hľadiskom,⁶ ktorého sa chceme vždy a výlučne pridržať a ktoré je napokon

3 Keď Guénon hovorí o cykloch, cyklických fázach a podobne, odkazuje tým na hinduistickú teóriu kozmicko-ľudských cyklov. (Pozn. prekl.)

4 Franc. „manifestation“. V slovenskej literatúre sa zvykne používať aj výraz „manifestácia“, dávame však prednosť slovenskému výrazu „Prejav“. (Pozn. prekl.)

5 Pojem kontingentnosti či kontingencie sa vzťahuje na to, čo môže byť alebo nebyť, alebo môže byť iné, ako je; to, čoho protiklad nezahŕňa rozpor. Kontingentnosť je protikladom nevyhnutnosti, ale aj nemožnosti. Niečo je kontingentné, ak to nepodlieha nevyhnutnosti, či už logickej, metafyzickej alebo matematickej. Bytostný princíp takejto veci alebo udalosti nie je v nej samej, ale v niečom inom. Napr. zajtra sa bude, alebo nebude konať koncert: nevyhnutnosť sa nevzťahuje na konanie či nekonanie koncertu (obidve možnosti sú kontingentné, čiže nie sú ani nevyhnutné, ani nemožné), ale iba na túto alternatívu ako celok. (Pozn. prekl.)

6 Čitateľ musí mať pri čítaní Guénonovej knihy na pamäti, že pod „tradičným hľadiskom“, ako aj pod „tradičiou“ alebo „Tradíciou“, má autor na mysli základný pojem tzv. tradicionalistov či perennialistov: náhľad založený na metafyzickom Poznaní, to znamená na duchovnej realizácii, na Poznaní Pravdy; pod „tradičným“ sa teda nemyslí niečo ľudsky tradované. Práve sprostredkovanie uvedeného Poznania

z práve uvedených dôvodov jediné platné, ba mohli by sme povedať jediné možné, keďže mimo neho nemožno o tomto objasnení ani len uvažovať. Rozmanité okolnosti nás donútili odložiť túto prácu až do súčasnosti; pre toho, kto vie, že všetko, čo sa má stať, sa v určenom čase nevyhnutne stane, často celkom nečakaným a od našej vôle nezávislým spôsobom, to však nie je dôležité. Horúčkovitá unáhlenosť, s akou všetko robia naši súčasníci, na tom nič nezmení a nemôže viesť k ničomu inému ako k nepokoju a neporiadku, čiže k čisto negatívnym dôsledkom. Boli by však títo ľudia stále „moderní“, keby dokázali pochopiť výhodu spočívajúcu v sledovaní pokynov, ktoré im poskytujú okolnosti? Tie predsa vôbec nie sú „náhodné“, ako si to predstavujú v svojej nevedomosti, ale sú v podstate iba v tej či onej miere konkretizovaným výrazom celkového poriadku, ktorý je zároveň ľudský a kozmický a ktorý musíme dobrovoľne alebo nedobrovoľne nasledovať.

Spomedzi charakteristických črt modernej mentality sa budeme ako ústredným bodom našej štúdie zaoberať v prvom rade sklonom redukovať všetko na čisto kvantitatívne hľadisko. Tento sklon je natoľko výrazný vo „vedeckých“ koncepciách posledných storočí, prejavujúc sa takmer rovnako jasne aj v iných oblastiach, že s výnimkou ohraničenia, ktorého povaha a nevyhnutnosť sa ukázu neskôr, by sme ako základnú a prvoradú definíciu našej doby mohli uviesť, že je *vládou kvantity*. To, že tejto charakteristike dávame prednosť pred všetkými ostatnými, nie je spôsobené výlučne, ba ani podstatne tým, že je jednou z najviditeľnejších a najmenej popierateľných. Je to preto, lebo ju vnímame ako skutočne základnú, keďže redukcia na kvantitatívnosť presne vyjadruje podmienky cyklickej fázy, v ktorej sa ľudstvo ocitlo v modernej dobe; tento sklon redukovať všetko na kvantitatívnosť je v skutočnosti totožný so smerovaním, ktoré logicky vedie až po samotnú hranicu *zostupu*. Ten s narastajúcou rýchlosťou prebieha od začiatku do konca *Manvantary*,⁷ čiže počas celého trvania

Pravdy je pre perennialistov jedinou veličinou, ktorá si zaslúži byť označovaná ako Tradícia. Ako Tradíciu je preto možné označiť iba to, čo v sebe nesie nadľudský prvok späť s týmto metafyzickým Poznaním. Zdôrazňujeme, že aj adjektívum „tradičný“ (či už u Guénona, alebo v texte dodatkov Jeana Borellu) má význam „opierajúci sa, vychádzajúci z Tradície“. Napr. Borellom použité spojenie „tradičné informácie“ sa týka informácií, ktoré vychádzajú, čiže majú svoj zdroj v Tradícii. (*Pozn. prekl.*)

7 Podľa hinduistickej kozmológie vychádzajúcej z *Véd* je *Manvantara* cyklom trvajúcim 306,72 miliónov snečných rokov (zodpovedá to 852-tisícim božským rokov).

prejavu ľudstva, akým je aj to naše. Ako sme často opakovali, tento *zostup* nie je v skutočnosti ničím iným ako postupným vzd'alovaním sa od princípu, ktoré nevyhnutne prislúcha každému procesu Prejavu. V našom svete a z dôvodu zvláštnych existenčných podmienok, ktoré sa naň vzťahujú, má najnižší bod podobu čistej kvantity bez akéhokoľvek kvalitatívneho rozlíšenia. Je jasné, že ide iba o hranicu, takže tu môžeme hovoriť iba o sklone či tendencii, lebo v samotnom behu cyklu nemôže byť táto hranica nikdy dosiahnutá. Je totiž takpovediac mimo a pod úrovňou každej skutočnej, ba aj uskutočniteľnej existencie.

Na tomto mieste a hneď na začiatku našej knihy musíme zvlášť poznamenať – jednak preto, aby sme sa vyhli každej dvojznačnosti, ako aj preto, aby sme si uvedomili niečo, čo môže zavdať príčinu na vznik určitých ilúzií –, že na základe zákona analógie je najnižší bod akoby temným odrazom alebo prevráteným obrazom bodu najvyššieho. Z toho vyplýva iba zdanlivo paradoxný dôsledok, že úplná neprítomnosť každého princípu zahrňa „falšovanie“ samotného princípu, čo niektorí vyjadrili v teologickej podobe slovami, že „Satan sa opíčí po Bohu“. Tento postreh môže významne napomôcť k pochopeniu

Štrnásť *Manvantar* spolu s pätnástimi medziobdobiami, *Sandhjami* (každá trvá 1,728 milióna rokov), tvorí *Kalpu*, ktorej celkové trvanie je 4,32 bilióna slnečných rokov. *Kalpa* predstavuje jeden deň v živote *Brahmu* (Stvoriteľa). *Brahma* žije dovedna sto rokov, pričom každý *Brahmov* rok má 360 dní, čiže *Kalp*, a rovnaký počet nocí, počas ktorých je hmotný vesmír dočasne zničený (toto dočasné zničenie či rozpustenie vesmíru sa v sanskrte nazýva *pralája*). Počas týchto sto rokov, ktoré vymedzujú celkové trvanie hmotného prejavu, prebehne teda 36-tisíc *kalp* a 36-tisíc nočných fáz, takže celková dĺžka tohto časového cyklu je nepredstaviteľných 311,04 trilionov slnečných rokov (720 (čiže 360 dní + 360 nocí) krát 4,32 bilióna (toľko trvá jedna *kalpa*, čiže *Brahmov* deň, resp. nočná fáza) krát 100 rokov *Brahmovho* života).

V opačnom smere, keď sa pozrieme na skladbu *Manvantary*, tá podľa *Višnu Purán* pozostáva zo sedemdesiatjednej *Divja jug* (každá trvá 4,32 miliónov slnečných rokov). *Divja juga* sa člení na štyri *jagy*, ktoré majú zostupné trvanie (pozri k tomu kap. V. a pozn. č. 55 a tiež kap. XXIII.): *Satja juga* trvá 1,728 milióna rokov; *Tréta juga* trvá 1,296 milióna rokov; *Dvápára juga* trvá 864-tisíc rokov; *Kali juga* trvá 432-tisíc rokov. Podľa védskych náuk sa nachádzame práve v *Kali jage*, čiže *Temnom veku*, z ktorého uplynulo päťtisíc rokov, takže bude trvať ešte 427-tisíc slnečných rokov. Veľký Tresk modernej vedy je z hľadiska hinduistickej kozmológie začiatkom jedného z *Brahmových dní (kalpy)*.

Niektorí mudrci uvádzajú iné doby trvania (pozri napr. Šrí Juktešvár Giri, *Svatá veda*, Pražská prajága, Praha 1993).

Za tieto presné informácie vďačíme knihe: Paramánanda das (ing. arch. Peter Doričko), *Veľké dobrodružstvo duše*, s. 66-67 (vydavateľ a rok vydania neuvedený). (Pozn. prekl.)

niektorých z najtemnejších záhad moderného sveta, záhad, ktoré sám tento svet popiera, keďže ich nedokáže vnímať, aj keď si ich nesie v sebe. Ale toto popieranie je nevyhnutnou podmienkou udržania zvláštnej mentality, vďaka ktorej [moderný svet]⁸ existuje. Keby naši súčasníci dokázali vidieť, čo ich riadi a k čomu v skutočnosti smerujú, moderný svet by okamžite prestal jestvovať, lebo náprava, o ktorej sme sa často zmieňovali, by bola obsiahnutá práve v tomto uvedomení. No keďže táto náprava na druhej strane predpokladá, že dospejeme k bodu zlomu, kde sa zostup úplne završíl a kde sa – pri najmenej na okamih vyznačujúci prechod od jedného cyklu k ďalšiemu – „koleso prestalo otáčať“. Musíme povedať, že kým nebude tento bod zlomu skutočne dosiahnutý, tieto veci sa nebudú dať všeobecne pochopiť a budú prístupné iba pre malý počet tých, ktorí sú v tej či onej miere predurčení pripraviť zárodok budúceho cyklu. Sotva treba pripomínať, že vo všetkom, čo hovoríme, sme sa vždy chceli obracať výlučne na túto malú skupinu, a nestarať sa o nevyhnutné nepochopenie ostatných. Je pravda, že títo „ostatní“ stále sú a na istý čas ešte musia byť prevažnou väčšinou, veď práve to je jeden zo znakov *vlády kvantity*: mienka väčšiny si nárokuje, aby bola braná do úvahy.

Nech sa to má hocako, v tejto chvíli a v prvom rade chceme uplatniť uvedený postreh v ohraničenejšej oblasti než tej, o ktorej sme sa práve zmienili. V tomto zmysle má tento postreh poslúžiť nato, aby zabránil každému zmiešavaniu medzi hľadiskom tradičnej vedy a hľadiskom vedy profánnej, hoci niektoré vonkajšie podobnosti by k tomu zdanlivo mohli zväzdať. Dané podobnosti však často vychádzajú iba z prevrátených korešpondencií: zatiaľ čo tradičná veda uvažuje hlavne o vyššom prvku a nižšiemu prvku pripisuje relatívnu hodnotu iba preto, lebo korešponduje s prvkom vyšším, profánna veda sa naopak zaoberá iba nižším prvkom a keďže je neschopná prekročiť oblasť, na ktorú sa vzťahuje tento prvok, chce na ňu redukovať celú skutočnosť. Môžeme si vziať príklad, ktorý priamo súvisí s našou témou. Pytagorejské čísla chápané ako princípy vecí vôbec nie sú číslami, ako ich chápu moderní matematici alebo fyzici, rovnako nemennosť princípu nie je nehybnosťou kameňa a skutočná jednota nie je uniformitou bytosti bez vlastných kvalít. A predsa, keďže v prípade obidvoch vied ide o čísla, tí, čo sa zastávajú výlučne kvantitatívnej vedy, chceli brať pytagorejcov ako svojich predchodcov! Aby sme

8 Slová doplnené v hranatých zátvorkách sú vždy naše. (Pozn. prekl.)

príliš nepredbiehali to, čo príde ďalej, iba dodáme, že to ukazuje – ako sme už povedali inde –, že profánne vedy, na ktoré je moderný svet taký hrdý, sú v skutočnosti iba zdegenerovanými rezíduami starobylých tradičných vied. Napokon, samotná kvantita, na ktorú sa tieto vedy pokúšajú všetko previesť, je z hľadiska, z ktorého o nej uvažujú, takpovediac iba rezíduom existencie vyprázdnenej od všetkého, čo tvorí jej podstatu. A tak, keď nechávajú vyprchať alebo zámerne eliminujú všetko, čo je naozaj podstatné, sú tieto údajné vedy napokon celkom neschopné čokoľvek skutočne vysvetliť.

Rovnako ako je tradičná veda o číslach celkom odlišná od modernej profánnej aritmetiky, a to aj vtedy, keď ju rozšírime o algebru či o čokoľvek iné, čo dokáže prijať, aj *posvätná geometria* nie je o nič menej odlišná od školskej vedy, ktorá sa dnes označuje za geometriu. Pri tomto sa nemusíme dlho zastavovať, lebo všetci, čo čítali naše predchádzajúce diela, vedia, že sme v nich (zvlášť v *Symbolike kríža*)⁹ uviedli dost' úvah o tejto symbolickej geometrii a mohli sa presvedčiť, v akej miere je súca na znázornenie vyšších skutočností, prinajmenej v tej miere, v akej sú tieto skutočnosti zmyslovo znázorniteľné. Napokon, nie sú vari geometrické tvary nevyhnutným základom každej obraznej alebo grafickej symboliky, počnúc písmennými a číselnými znakmi všetkých jazykov až po tie najzložitejšie a zdanlivo veľmi zvláštne iniciačné *jantry*? Dá sa ľahko pochopiť, že táto symbolika sa môže uplatniť neobmedzene mnohorakými spôsobmi; ale zároveň musíme s rovnakou ľahkosťou vidieť, že táto geometria sa zďaleka neopiera o čistú kvantitu, ale, naopak, je vo svojej podstate *kvalitatívna*. Rovnako to podľa nás platí aj pre skutočnú vedu o číslach, lebo čísla ako princípy, hoci sa takto nazývajú na základe analógie, sú vo vzťahu k nášmu svetu takpovediac na opačnom póle ako čísla bežnej aritmetiky; tie sú jediné známe pre moderných ľudí a tí sa zaujímajú výlučne o ne, takže rovnako ako väzni v Platónovej jaskyni považujú tieň za skutočnosť.

V tejto štúdii sa pokúsime ešte celistvejšie a všeobecnejšie ukázať, aká je skutočná povaha týchto tradičných vied, a vďaka tomu aj to, aká priepasť ich delí od vied profánnych, ktoré sú akoby ich karikatúrou či paródiou. To umožní uvidieť mieru úpadku ľudskej mentality pri prechode od jedných vied k druhým; vďaka postaveniu

9 René Guénon, *Symbolika kríža*, preklad Andrej Záthurecký, Hronka, Bratislava 2016. (Pozn. prekl.)

predmetov týchto vied budeme môcť uvidieť aj to, ako tento úpadok priamo nadväzuje na zostupné smerovanie samotného cyklu nášho ľudstva. Iste, aj toto sú otázky, ktorých úplné spracovanie si nemôžeme nikdy nárokovať, lebo svojou povahou sú skutočne nevyčerpatel'né. Prinajmenej sa však pokúsime povedať toho dost' nato, aby si každý mohol vyvodiť nevyhnutné závery, pokiaľ ide o charakter „kozmickeho okamihu“ zodpovedajúceho súčasnej dobe. Ak budú daktori napriek všetkému považovať niektoré naše úvahy za obskúrne, bude to iba preto, lebo sú príliš vzdialené od ich mentálnych návykov, príliš cudzie všetkému, čo im bolo vštepené výchovou a prostredím, v ktorom žijú. Nič s tým nezmôžeme, lebo sú veci, pre ktoré je čisto symbolický spôsob vyjadrenia jediný možný a ktoré preto nikdy nepochopia tí, pre ktorých je symbolika niečím mŕtvym. Prí- pomeňme ešte, že tento spôsob vyjadrovania je nevyhnutným prostriedkom každého učenia zasväteneckého typu.¹⁰ No aj bez toho, aby sme hovorili o profánnom svete, ktorého nepochopenie je zrejmé a takpovediac prirodzené, stačí sa pozrieť na stopy zasvätenia, ktoré ešte pretrvávajú na Západe, aby sme videli, čo pre chýbajúcu intelektuálnu „kvalifikáciu“ niektorí ľudia robia zo symbolov, ktoré dostali na rozjímanie, a aby sme si boli naozaj istí, že nech majú títo ľudia hocaké tituly a dosiahli hocaké iniciačné stupne, nikdy nepreniknú do skutočného významu čo len najmenšieho úlomku tajomnej geometrie „Veľkých Architektov Východu a Západu“!

Pretože sme sa dotkli Západu, je namieste ešte jedna poznámka: bez ohľadu na to, ako veľmi sa najmä v posledných rokoch¹¹ rozšíril stav mysle, ktorý označujeme ako špecificky *moderný*, a bez ohľadu na to, akú nadvládu – prinajmenej navonok – získal nad celým svetom, tento stav mysle ostáva svojím zdrojom čisto západný. Zrodil sa na Západe a práve on bol po dlhú dobu jeho výlučnou oblasťou, na Východe nebude jeho vplyv nikdy ničím iným ako „pozápadením“. Takže bez ohľadu na to, aký ďalekosiahly bude jeho vplyv v slede budúcich udalostí, nikdy nebudeme môcť tento sled udalostí klásť do protikladu voči tomu, čo sme povedali o rozdiel medzi východnou a západnou mysl'ou, ktorý je podľa nás vlastne totožný s rozdielom medzi tradičným duchom a duchom moderným. Je totiž až príliš

10 Výrazy zasvätenie a iniciácia a od nich odvodené slová (zasvätenecký, iniciačný) sú synonymické. (Pozn. prekl.)

11 Prí- pomeňme, že Guénonova kniha vyšla po prvýkrát v roku 1945. (Pozn. prekl.)

zrejme, že v miere, v akej sa človek, nech patrí k akejkoľvek rase a do akejkoľvek krajiny, „pozápadňuje“, prestáva byť duchovne a intelektuálne – a jedine toto hľadisko nás zaujíma – človekom Východu. Nie je to pritom len otázka geografie – ledaže by sme ju chápali celkom odlišne ako moderní autori –, lebo jestvuje aj symbolická geografia. A v tomto zmysle jestvuje mimoriadna súvislosť medzi súčasnou prevahou Západu a koncom cyklu, keďže západ je bodom, kde zapadá Slnko, čiže Slnko tam prichádza k hraničnému miestu svojej dennej fázy, je to miesto, kde podľa čínskej symboliky „zrelé ovocie padá na zem k stromu“. Pokiaľ ide o prostriedky, vďaka ktorým Západ dospel k nastoleniu tejto prevahy, ktorej posledným a najneprijemnejším dôsledkom je viac či menej rozsiahla „modernizácia“ Východu, stačí si prečítať, čo sme o tom napísali v iných knihách. Môžeme vidieť, že tieto prostriedky sa opierajú iba o fyzickú silu; inak povedané to znamená, že samotná západná prevaha je tiež iba výrazom *vlády kvantity*.

Nech sa na veci pozeráme z ktorejkoľvek strany, vždy nás to privedie k rovnakým úvahám a vidíme, ako sa neprestávajú potvrdzovať vo všetkých možných uplatneniach. Napokon, nie je na tom nič prekvapujúce, lebo pravda je nevyhnutne vnútorne súdržná. Samozrejme, v protiklade k tomu, čo by veľmi radi predpokladali filozofi a profánni učitelia, uzavretí v úzko ohraničených koncepciách, vôbec to neznamená, že je *systematická*. Ich koncepciám oprávnené prislúcha názov „systémy“; v podstate vyjadrujú iba nedostatočnosť individuálnych myslí odkázaných výlučne na seba, hoci by išlo o mysle, ktoré sa zvyknú označovať ako „géniovia“. Veď aj ich najvychvalovanejšie špekulácie sa nevyrovnajú poznaniu čo len najmenšej tradičnej pravdy. K tomuto sme sa už v dostatočnej miere vyjadrili, keď sme poukazovali na škodlivosť *individualizmu*, ktorý je takisto jednou z charakteristík moderného ducha. Ale na tomto mieste doplníme, že falošná jednota *jednotlivca* chápaného ako dokonalý celok je na ľudskej úrovni ekvivalentom toho, čím je na úrovni kozmu *atóm*. Oba sa považujú za *jednoduché* prvky iba z čisto kvantitatívneho hľadiska a predpokladá sa, že ako také sú schopné neobmedzeného opakovania, čo je celkom nemožné, keďže je to svojou podstatou nezlučiteľné s povahou vecí. Toto neobmedzené opakovanie nie je totiž ničím iným ako čistou mnohosťou, ku ktorej súčasný svet zo všetkých síl smeruje, pričom sa v nej nemôže nikdy celkom stratiť, keďže [čistá mnohosť] sa nachádza na nižšej úrovni ako všetko

prejavené, na úrovni, ktorá je presným opakom principiálnej jednoty. Musíme teda vidieť, ako sa pohyb cyklického zostupu uskutočňuje medzi týmito dvomi pólmi: vychádza z jednoty, alebo skôr z bodu, ktorý má najbližšie k jednote v rámci Prejavu a vzhľadom na stav existencie, o ktorom uvažujeme,¹² a smeruje čoraz viac k mnohosti, pričom máme na mysli mnohosť chápanú analyticky a bez vzťahu k nejakému princípu, lebo je jasné, že z hľadiska princípu je každá mnohosť súhrnne obsiahnutá v jednote. Môže sa zdať, že mnohosť je v istom zmysle prítomná v obidvoch protikladných bodoch, rovnako ako je korelatívne a v zhode s tým, čo sme práve povedali, na jednej strane jednota a na strane druhej „jednot(k)y“.¹³ No aj tu sa jednoznačne uplatňuje obrátená analógia a zatiaľ čo principiálna mnohosť je obsiahnutá v skutočnej metafyzickej jednote, aritmetické alebo kvantitatívne „jednot(k)y“ sú, naopak, obsiahnuté v inej mnohosti: tej, ktorá sa nachádza dole. Mimochodom, už to, že sa môže hovoriť o „jednotách“ v množnom čísle, ukazuje, aké je to vzdialené od skutočnej jednoty. Mnohosť nachádzajúca sa dole je na základe definície čisto kvantitatívna, mohli by sme povedať, že je samotnou kvantitou, ktorá je oddelená od každej kvality. Naopak, mnohosť nachádzajúca sa hore, alebo to, čo takto analogicky označujeme, je v skutočnosti kvalitatívnou mnohosťou, čiže súborom kvalít alebo atribútov tvoriacich podstatu bytosti a vecí. Ešte by sme mohli povedať, že zostup, o ktorom sme hovorili, je zostupom od čistej kvality k čistej kvantite, pričom obidve sú hranicami vonkajšími voči Prejavu: jedna je nad úrovňou Prejavu, druhá pod jeho úrovňou. Vo vzťahu k zvláštnym podmienkam nášho sveta alebo nášho stavu existencie sú totiž výrazom dvoch univerzálnych princípov, ktoré sme inde označili ako esenciu a substanciu a ktoré sú dvomi pólmi, medzi ktorými sa pohybuje celý Prejav. Práve tento bod budeme musieť ako prvý podrobnejšie objasniť, lebo hlavne vďaka nemu budeme môcť lepšie pochopiť ďalšie úvahy, ktoré rozvineme v našej štúdií.

12 Čiže ľudský stav existencie. (Pozn. prekl.)

13 Francúzske slovo „unité“ znamená nielen jednotu, ale aj jednotku. Keď Guénon hovorí o aritmetickej, číselnej alebo kvantitatívnej jednote, slovo „unité“ by sme mohli prekladať aj ako jednotku v zmysle samostatného celku, útvaru. Z tohto dôvodu volíme na niektorých miestach preklad v podobe „jednot(k)y“, ktorý v sebe obsahuje obidva významy. (Pozn. prekl.)

I. Kvalita a kvantita

Kvalita a kvantita sa vo všeobecnosti považujú za komplementárne pojmy, hoci hlboký dôvod tohto vzťahu nie je často vôbec pochopený; spočíva v korešpondencii, o ktorej sme sa zmienili na konci predchádzajúcej kapitoly. Musíme tu teda vyjsť z prvej spomedzi všetkých kozmických dualít, z tej, ktorá je samotným princípom univerzálnej Existencie alebo univerzálneho Prejavu a bez ktorej by nijaký Prejav na nijaký spôsob nebol možný. V hinduistickej náuke sa táto dualita označuje ako *Puruša/Prakrti*, ak chceme použiť inú terminológiu, môžeme hovoriť o esencii a substancii. Pretože ide o dva póly každého prejavu, treba ich chápať ako univerzálne princípy. Ale na inej úrovni, alebo skôr na mnohých iných úrovniach, chápaných ako viac či menej vyčlenené oblasti vo vnútri univerzálnej Existencie, môžeme tieto pojmy chápať analogicky v relatívnom význame na označenie toho, čo zodpovedá týmto princípom alebo ich priamejšie zastupuje vzhľadom na určitý ohraničený modus Prejavu. Týmto spôsobom budeme môcť hovoriť o esencii a substancii buď vzhľadom na určitý svet, čiže stav existencie určený svojimi zvláštnymi podmienkami, alebo vzhľadom na určitú bytosť, prípadne vzhľadom na každý zo stavov tejto bytosti, čiže prejav tejto bytosti na každom stupni existencie. Prirodzene, v poslednom uvedenom prípade esencia a substancia na mikrokozmickej úrovni zodpovedajú tomu, čím sú z makrokozmickeho hľadiska pre svet, v ktorom sa nachádza tento prejav [čiže bytosť a jej stavy], alebo – povedané inými slovami – sú iba konkretizáciami rovnakých relatívnych princípov, ktoré sú zasa určeniami univerzálnej esencie a univerzálnej substancie vzhľadom na podmienky daného sveta.

Esencia a substancia, chápané v tomto relatívnom význame a najmä vo vzťahu ku konkrétnym bytostiam, sú vlastne to isté, čo scholastickí filozofi nazývali „formou“ a „látkou“. Ale radšej sa vyhýbame používaniu týchto pojmov, ktoré nepochybne v dôsledku nedokonalosti latinského jazyka v tomto smere iba veľmi nepresne tlmočia idey, ktoré majú vyjadrovať,¹⁴ a ktoré sa stali ešte oveľa dvojznačnejšími, keďže v modernom jazyku nadobudli celkom odlišný

14 Tieto [latinské] výrazy sú pomerne nešťastným prekladom gréckych pojmov εἶδος (eidos) a ὕλη (hylé), ktoré v rovnakom význame používal Aristoteles. Ešte sa k nim vrátime.

význam.¹⁵ Povedať, že každá prejavená bytosť pozostáva z formy a látky, znamená v každom prípade, že jej existencia nevyhnutne pochádza zároveň z esencie a substancie, a teda aj to, že je v nej niečo, čo zodpovedá obidvom uvedeným princípom, takže je akoby výsledkom ich spojenia, alebo presnejšie povedané pôsobenia aktívneho princípu (esencie) na princíp pasívny (substanciu). Pri zvláštnom uplatnení týchto princípov vo vzťahu k individuálnym bytostiam sú forma a látka, ktoré ich utvárajú, totožné s tým, čo hinduistická tradícia označuje pojmi *náma* a *rúpa*.¹⁶ Tieto zhody medzi rôznymi druhmi terminológie niektorým čitateľom umožnia preniesť naše vysvetlenia do jazyka, na ktorý sú viac zvyknutí, takže ich ľahšie pochopia. Dodajme ešte, že to, čo sa v aristotelskom význame označuje ako „akt“ a „potencia“ (možnosť), takisto zodpovedá esencii a substancii. Napokon, tieto dva pojmy sú súčasne na širšie uplatnenie než pojmy formy a látky. Ale povedať, že každá bytosť je zmesou aktu a potencie, je v podstate zasa to isté, lebo akt je v bytosti tým, vďaka čomu má účasť na esencii, a potencia tým, vďaka čomu má účasť na substancii. Čistý akt a čistá potencia sa nemôžu nachádzať nikde v Prejave, keďže sú v konečnom dôsledku ekvivalentom univerzálnej esencie a univerzálnej substancie.

Pretože táto vec je jasná, môžeme hovoriť o esencii a substancii nášho sveta, čiže sveta, ktorý je oblasťou individuálnej ľudskej bytosti. Môžeme tiež povedať, že v súlade s podmienkami určujúcimi tento svet sa v ňom tieto dva princípy objavujú v podobe kvality a kvantity. Môže sa to zdať samozrejmé, pokiaľ ide o kvalitu, keďže esencia je vcelku principiálnou syntézou všetkých atribútov prislúchajúcich určitej bytosti a spôsobujúcich, že táto bytosť je taká, aká je, takže atribúty alebo kvality sú v podstate to isté. Poznamenajme, že kvalita chápaná týmto spôsobom ako obsah esencie, ak sa tak môžeme vyjadriť, sa neobmedzuje výlučne na náš svet, ale je súčasne na prenesenie, ktoré univerzalizuje jej význam. Nie je to nič prekvapujúce, keďže tu predstavuje vyšší princíp; ale v tomto prenesení kvalita prestáva byť korelátom kvantity, lebo kvantita je pevne

15 Vo francúzštine ide o slová „forme“ a „matière“. Keď Guénon hovorí o ich odlišnom význame v modernom jazyku, má na mysli predovšetkým posun od chápania metafyzickej látky smerom k fyzikálnemu chápaniu hmoty ako hutného a pevného stavu energie. (Pozn. prekl.)

16 Pozri Dodatok A. (Pozn. prekl.)

spojená so zvláštnymi podmienkami nášho sveta. Napokon, neprípisuje vari teológia kvalitu samotnému Bohu, keď hovorí o Jeho atribútoch, zatiaľ čo by bolo zjavne nepredstaviteľné chcieť do Neho prenášať kvantitatívne určenia?¹⁷ Na to by sa dalo namietnuť, že Aristoteles zaraďuje kvalitu rovnako ako kvantitu medzi kategórie, ktoré sú len zvláštnymi modmi bytia, a nie sú voči nemu koextenzívne. V takom prípade však Aristoteles neuskutočňuje prenesenie, o ktorom sme práve hovorili. Napokon, ani ho nemusel uskutočniť, keďže vymenovanie kategórií odkazuje iba na náš svet a na jeho podmienky, takže kvalita môže a má byť skutočne chápaná iba vo význame, ktorý má bezprostrednejší vzťah k nášmu individuálnemu stavu a v ktorom, ako sme povedali vyššie, je súvzťažná s kvantitou.

Na druhej strane je zaujímavé, že forma u scholastikov je tým, čo Aristoteles nazýva *eidos*, pričom toto grécke slovo sa používa aj na označenie druhu, čiže spoločnej prirodzenosti alebo esencie neohraničeného množstva jedincov. Táto prirodzenosť je čisto kvalitatívna, lebo je vskutku „nespočítateľná“ v prísnom zmysle slova, teda je nezávislá od kvantity. Je totiž nedeliteľná a celistvá v každom z jedincov patriacich k danému druhu, takže nie je nijakým spôsobom ovplyvnená alebo pozmenená ich počtom, a takisto nepodlieha nijakému „viac“ alebo „menej“. Navyše, εἶδος (*eidos*) je etymologicky „idea“, no nie v modernom psychologickom význame, ale vo význame ontologickom, ktorý má k Platónovmu chápaniu bližšie, než sa bežne nazdávame, lebo napriek všetkým rozdielom, ktoré skutočne existujú medzi Platónovou a Aristotelovou koncepciou, tieto rozdiely ich žiaci a komentátori – ako sa často stáva – veľmi zveličili. Platónske idey sú takisto esenciami; Platón ukazuje najmä ich transcendentný aspekt, Aristoteles zasa aspekt imanentný, a nech si „systematickí“ duchovia o tom hovoria hocičo, nevyučuje sa to, ale vzťahuje sa to na rôzne úrovne. V každom prípade tu stále ide o *archetypy* alebo základné princípy vecí predstavujúce to, čo by sme mohli nazvať kvalitatívnou stránkou Prejavu. Navyše, platónske idey sú pod iným menom a na základe priameho príbuzenstva to isté ako pytagorejské čísla. To jasne ukazuje, že – ako sme už povedali – pytagorejské čísla, hoci

17 Dá sa hovoriť o *Saguna brahma*, čiže *brahma* „s kvalitami“, v nijakom prípade sa však nedá hovoriť o „kvantifikovanom“ *brahma*. – Výraz *brahma* označujúci najvyšší Princíp je neutrum, v slovenčine ho nesklonujeme a píšeme ho tu s malým začiatočným písmenom; *Brahma* ako prvý z trojice božstiev *Brahma/Višnu/Šiva* je maskulínum, skloňuje sa a píšeme ho s veľkým začiatočným písmenom. (Pozn. prekl.)

sa analogicky tiež nazývajú číslami, vôbec nie sú číslami v kvantitatívnom a bežnom význame slova, ale sú, naopak, čisto kvalitatívne, takže obrátene a z hľadiska esencie zodpovedajú tomu, čím sú kvantitatívne čísla z hľadiska substancie.¹⁸

Na druhej strane, keď svätý Tomáš Akvinský hovorí, že „numerus stat ex parte materiae“ [číslo pochádza z materiálnej časti], ide o kvantitatívne číslo, pričom tvrdí práve to, že kvantita sa nachádza na substanciálnej strane Prejavu. Používame výraz „substanciálny“, lebo *materia* v scholastickom význame vôbec nie je *hmotou*, ako ju chápajú moderní fyzici, ale substanciou, a to buď v relatívnom význame, keď je usúvzťažnená s *formou* a s konkrétnymi bytosťami, alebo – keď sa hovorí o *materii prime* – pasívnym princípom univerzálneho Prejavu, čiže čistou možnosťou,¹⁹ ktorá je ekvivalentom *Prakrti* v hinduistickej náuke. No len čo sa začne hovoriť o *hmote*, nech ju chápeme hocako, všetko sa zatemní a stáva sa nejasným, bezpochyby nie bezdôvodne.²⁰ A tak zatiaľ čo vzťah kvality a esencie sme mohli ukázať v dostatočnej miere bez toho, aby sme rozvíjali nejaké siahodlhé úvahy, pokiaľ ide o vzťah kvantity a substancie, budeme sa ním musieť zaoberať podrobnejšie, lebo najprv musíme objasniť rôzne aspekty toho, čo západní ľudia nazvali *hmotou*, a to dokonca ešte pred moderným scestím,²¹ v rámci ktorého toto slovo zohralo takú dôležitú úlohu. Je to tým potrebnjšie, že táto otázka sa týka takpovediac koreňa hlavnej témy našej štúdie.

18 Poznamenajme tiež, že meno bytosti ako výraz jej esencie je vo vlastnom význame slova číslom, chápaným v tom istom kvalitatívnom zmysle. Poukazuje to na úzke spojenie medzi koncepciou pytagorejských čísiel (a teda aj koncepciou platónskych ideí) a použitie sanskrtského pojmu *náma* na označenie esenciálnej stránky bytosti.

19 Franc. „puissance“. (Pozn. prekl.)

20 V súvislosti s esenciou a substanciou by sme ešte radi poznamenali, že scholastici často prekladajú grécky výraz ουσία (úsia) ako „substantia“, pričom uvedené grécke slovo znamená práve esenciu, takže sa tým ešte zvyšuje miera jazykového zmätku. Odtiaľto potom pochádzajú výrazy ako napríklad „substanciálna forma“. Tento výraz len ťažko vyjadruje to, čo v skutočnosti predstavuje esenciálnu stránku bytosti, nie jej stránku substanciálnu.

21 Guénonom opakovane používané spojenie „déviation moderne“ prekladáme vo väčšine prípadov v súlade s etymológiou slova „déviation“ ako „moderné scestie“, zavše ako „úpadok“. Etymologicky je latinské „deviatio“ odvodené od „via“ (cesta), čiže ide o zvedenie z cesty, teda scestie. (Pozn. prekl.)

II. „Materia signata quantitate“

To, čo Aristoteles označoval ako ὕλη [hylé], scholastici najčastejšie nazývajú výrazom *materia*. Táto *materia* [látka] nesmie byť v nijakom prípade stotožňovaná s tým, čo moderní ľudia nazývajú *hmotou*. Zložitý a v istých ohľadoch rozporuplný pojem sa zdá byť rovnako vzdialený dávneému Západu, ako aj Východu. Aj keby sme prijali, že *materia* sa v určitých zvláštnych prípadoch môže stať onou *hmotou* – alebo, aby sme sa vyjadrili presnejšie, že do [pojmu *materie*] môžeme dodatočne včleniť túto nedávnu koncepciu [*hmoty*] –, zároveň je aj rôznymi inými vecami a práve tieto rôzne iné veci musíme v prvom rade odlišiť. No na ich spoločné označenie, ako to v gréčtine robí pojem ὕλη a v latinčine *materia*, nemáme v súčasných západných jazykoch lepší pojem než *substantia*. *Hylé* ako univerzálny princíp je predovšetkým čistou možnosťou, v ktorej nie je nič rozlíšené ani aktualizované a ktorá je pasívnym „podkladom“²² každého prejavu. V tomto zmysle teda ide o *Prakrti* alebo univerzálnu *substantiu* a všetko, čo sme o nej povedali inde, platí rovnako aj pre takto chápanú *hylé*.²³ *Substantia* chápaná v relatívnom význame ako to, čo analogicky predstavuje *substantiálny* princíp a hrá jeho úlohu vo vzťahu k určitej, viac či menej úzko vymedzenej, úrovni existencie, je takisto druhotne nazývaná *hylé*, zvlášť vo vzťahu s pojmom *eidos* na označenie dvoch stránok konkrétnych súcien, esenciálnej a *substantiálnej*.

Scholastici po Aristotelovi rozlišujú tieto dva významy, takže je tu potom *materia prima* a *materia secunda*. Môžeme preto povedať, že ich *materia prima* je univerzálna *substantia* a ich *materia secunda* je *substantia* v relatívnom význame. Ale keďže platí, že len čo vstúpime do úrovne relatívneho, pojmy sa môžu uplatňovať mnohorakými spôsobmi na rôznych stupňoch, stáva sa, že to, čo je na určitej úrovni *materiou*, na inej sa môže stať *formou* a naopak, a to v závislosti od hierarchie viac či menej konkretizovaných stupňov, o ktorých

22 Franc. „support“. (Pozn. prekl.)

23 Prvý význam slova *hylé* sa týka vegetatívneho princípu; má blízko ku „koreňu“ (v sanskrte „múla“, pričom tento pojem sa uplatňuje na *Prakrti*), z ktorého sa rozvíja Prejav. Môžeme v tom nájsť aj súvislosť s tým, čo hinduistická tradícia hovorí o *asúrovskej* prirodzenosti rastlinnej ríše, ktorej korene sú ponorené v tom, čo tvorí temný podklad nášho sveta. *Substantia* je takpovediac temným pólom existencie, ako to ďalej ešte lepšie uvidíme.